

Per què no ho diem, simplement, en català?

Jordi Sedó

Escriptor i sociolingüista
www.escriptors.cat/autors/jordisedo

No fa gaire, vaig sentir un anunci que informava que una determinada localitat de Catalunya podria gaudir d'un esport aquàtic nou. El locutor va dir que, a partir d'aquell estiu, hi hauria *water bikes*. I, immediatament, es va apressar a dir "bicicletes d'aigua". Perquè ho entengués tothom.

Que no podria haver dit directament "bicicletes d'aigua"? Doncs, no: *water bikes*. I després, haver de traduir-ho. Per què aquesta manca d'economia del llenguatge? Per què aquesta voluntat d'introduir els conceptes nous en anglès com si el català no disposés d'expressions corresponents perfectament utilitzables?

ALTRES CASOS

Un altre cas molt de moda és el terme *fake news*. Que no podem dir "notícia falsa"? El fenomen, naturalment, s'estén a expressions de tota mena. Encara sort que, de l'híbrid *Bicing* barceloní, a Girona, en diuen *Girocleta* com a resultat d'una votació popular que es va fer entre cinc opcions, entre les quals hi havia, com no podia ser altrament, els híbrids *Biging* i *Girobike*. Felicitats, gironins, per la vostra elecció i per no haver-vos deixat dur pels cants de sirena de l'anglicisme rampant! Veieu com no seria tan difícil? A Barcelona, en canvi, van ser més gregaris. Se m'acut que podrien haver escollit "Bicibarna", "Biciclona", "Barcecleta", "Biciarreu", "Abicia-t'hi" o tot un seguit de possibles formes alternatives, però van optar per l'ús de l'impersonal anglicisme recurrent i ja suat fins a l'extenuació que representa fer servir la terminació anglesa *-ing*.

PER QUÈ HO FEM?

Què empeny la nostra comunitat lingüística, doncs, a decantar-se per aquestes expressions alienes, fenomen, per cert, no exclusiu del català, sinó, ben al contrari, comú a la totalitat de les llengües del nostre entorn? Fascinació per la llengua anglesa? Poca confiança en la utilitat de la nostra per a comunicar determinats conceptes? Esnobisme lingüístic? Alienació cultural?... Doncs a mi, em sembla que una mica de tot, però deixeu-me anar una mica més enllà en les raons per les quals crec que es produeix aquest fenomen.

No hi ha dubte que, des del punt de vista sociolingüístic, hem de ser conscients que l'anglès exerceix un influx sociocultural i sociopolític innegable i que produeix una certa fascinació entre els parlants. Però, des del punt de vista estrictament lingüístic, podem també trobar-hi algunes raons, tot i que crec que de poc pes. Si traduïssim al català la majoria d'aquestes expressions alienes, esdevindrien conceptes generals. Però vehiculades a través de l'anglicisme, prenen un significat específic. Per tant, no podem dir que tots els anglicismes tinguin traducció directa al català perquè alguns, traduïts, perden part de l'especificitat del seu significat.

Ho explico: una notícia falsa –així, en català– pot ser dues coses: o bé una mentida que salta als mit-

jans: "PP i PSOE inicien converses secretes per a un possible pacte de govern", per exemple; o bé, també, posem per cas, allò que m'han dit a cau d'orella sobre aquesta o aquella altra companya de treball, que diuen que s'ha quedat embarassada del cap de la secció. Al final resulta que cap de les dues no era veritat, però la primera és una *fake news* i la segona, no. Per què?

Fixeu-vos-hi: la *fake news* és una mentida d'ample abast i, per tant, difosa a través dels mitjans de comunicació convencionals o a través de les xarxes socials. La resta no són *fake news*. Són, simplement, notícies falses. Vet aquí la diferència. Un cas semblant és el de *Meeting*, adaptat com a "míting" i que, traduït, té el significat general de "trobada", en qualsevol situació, però que, com a anglicisme, es refereix indiscutiblement a un aplec públic, generalment de caire polític, entre correligionaris d'un mateix partit.

És el mateix que passa amb conceptes com *hater*, *lover*, *follower* o *influencer*, entre d'altres, que tenen un significat específic en l'àmbit de les xarxes socials, però que, traduïts al català, adquireixen un significat d'àmbit general. Posem per cas el més fàcil d'explicar, *lover*, que, en general, traduiríem per "amant", que tothom sap què vol dir, però que, com a anglicisme, es refereix estrictament a un admirador en xarxes socials. Res a veure, doncs, amb el sexe o amb l'amor. Almenys, no necessàriament.

De tota manera, aquesta especificitat en el significat no justifica, per a mi, l'existència de tants anglicismes perquè s'hi podrien haver trobat fàcilment expressions equivalents en català i haver-les especialitzades igualment. I això em remet a una consideració de caire sociolingüístic: la manca de creativitat que, cada cop més, assetja la nostra llengua, que no és capaç de crear termes nous per a conceptes nous i ha de recórrer a una d'aliena, l'anglès o –ai, las!– molt més sovint el castellà, per a expressar-los, cosa que posa de manifest l'extrema feblesa de la nostra, que els parlants hauríem de cuidar com un ésser estimat afectat d'una perillosa malaltia.

Un dia vaig preguntar a una persona molt coneguda que acostuma a parlar per la ràdio si em sabia dir *DJ* en català (Li vaig dir "di jei"). La seva resposta va ser del tot sorprenent. Em va dir molt seriosa: "Sí, home: *disk jockey!*" Si és que ho tenim tan interioritzat que ni tan sols ens n'adonem...!

ELS NOSTRES ANGLICISMES TAMBÉ SÓN CASTELLANISMES

Perquè, a més, fixeu-vos en una paradoxa que es produeix i que és certament preocupant, de la qual he advertit en diferents ocasions i en diferents mitjans. Tots els anglicismes s'incorporen a la llengua catalana en castellà. I com és això? Doncs, sí: primer, els adopta el castellà, que no tan sols els adopta, sinó que els adapta i, quan ja ho ha fet, el català els adopta acríticament tal com ho ha fet el castellà, sense adaptar-los al català i, per tant, amb la fonètica castellana, en molts casos, amb sons aliens a la nostra llengua. Fixeu-vos com pronunciem sovint, posem per cas, *influencer*. Podem assegurar que les dues es les fem, tothom, a la catalana? Oberta la primera i neutra la segona, com correspondria en català oriental? I la ce? Com la pronunciem? Amb la llengua entre les dents com en castellà o com una

essa, tal com fariem en català? I la zeta de *zapping*? Fixeu-vos també en les es de mots com ara *spoiler*, *hater* o *lover*: us sonen catalanes o castellanes? No hauríem de fer-les neutres, nosaltres? Invasió, doncs, per partida doble. Màxim quan si pronunciéssim tots aquests sons en català, el mot en qüestió s'acostaria molt més a la pronúncia anglesa original que no pas si ho fem en castellà. Per què, doncs, en moltes ocasions, n'adoptem la pronúncia castellana? Però què és aquest servilisme lingüístic?

N'hi ha d'altres, per exemple, que tenen un equivalent més incòmode de traduir literalment, com ara *spoiler* (de *spoil* = espatllar) o *zapping* (de *zap* = anar d'un cantó a l'altre). Però no hauria de ser difícil trobar una expressió catalana adient com ara "revelació", "filtració" o, més còmicament, si voleu, "aixafaguitarres", per al primer cas; mentre que, per al segon, podríem proposar "tastar canals", "saltar", "fer un repàs" o "fer visites". La llista és oberta...

L'àmbit de les noves tecnologies n'és ple, d'anglicismes. *Chip*, per exemple, ha estat adaptat en "xip" (que també usem, per cert, per a referir-nos a un tipus de patata fregida, en aquest cas, no acceptat normativament). "Bit" també figura ja al nostre diccionari normatiu i és un mot que prové de l'expressió anglesa *binary digit*. Seríem una curiosa excepció en les llengües occidentals si l'haguéssim adaptat, per exemple, en "dib", "de-be" o "DB" ("dígit binari"), perquè constituiria una estranya singularitat entre les llengües del nostre entorn, però si s'hagués fet, tampoc no hauria estat cap disbarat. Som vergonyosament incapaços de sotraure'ns a la influència de les grans llengües que tenim més a la vora: l'anglès i el castellà.

Després, n'hi ha d'altres que envaeixen clarament no tan sols la llengua, sinó, fins i tot, trets culturals propis. *Halloween* n'és un exemple paradigmàtic perquè ha vingut, en molts casos, a substituir la nostra entranyable Castanyada per una festa anglosaxona que ens remet a una banalització del popularment anomenat Dia dels Morts, Dia de les Ànimes o Dia de Difunts, tradicionalment respectat a casa nostra amb tot el rigor. Fins i tot, a moltes escoles catalanes, es barregen pornogràficament els dos conceptes. No oblidem que un dels objectius principals de celebrar les festes tradicionals a l'escola és el de mantenir i donar a conèixer les nostres tradicions. Les nostres. No les dels altres. Des de quan traïem carabasses treballades i disfresses inquietants la vigília del dia de Tots els Sants? Si anem fent així, no trigarem gaire a deixar de celebrar el Carnestoltes i substituir-lo pel Dia de la Marmota...!

Naturalment, això no s'acaba aquí. La llista és d'impossible exhaustivitat. Recordem els innecessaris *running*, *jogging*, *check-in*, *baby boom*, *e-mail*, *escape room* i moltes expressions més, fàcilment traduïbles sense que la comunicació se'n ressentís, o els patètics híbrids *puenting* i *Vueling*, que barregen el castellà i l'anglès i obvien del tot el català. Per què no "pònting"? I per què no "Vòling"? Al cap i a la fi, aquesta companyia aèria té la base principal a Catalunya... Batejar-la "Vòling" no hauria fet el fenomen menys patètic perquè no hauria deixat de ser un híbrid, però, si més no, hauria fet el nom de la companyia un pèl més fidel a la llengua pròpia de la terra que la va veure néixer.

No és la llengua catalana l'única que pateix aquestes invasions de l'anglès. Ja ho sé. En resulten igualment afectades totes les llengües modernes de l'àrea del món occidental. En aquest sentit, diria, fins i tot, que l'existència dels nostres anglicismes podria constituir una certa normalitat del català, perquè representaria sumar-se a una lamentable tendència, normal en totes les llengües com a conseqüència de la globalització.

L'anormalitat, però, en el nostre cas, ve, precisament, del fet que tots aquests anglicismes penetren a través del castellà i que siguin acríticament adoptats i no adaptats a la nostra llengua i que, per això mateix, no puguem dir, ni tan sols, que els nostres anglicismes són realment nostres.

Càzum dena...!